

SPORMETRE

The Journal of Physical Education and Sport Sciences
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi

DOI: 10.33689/spormetre.771834

Geliş Tarihi (Received): 28.07.2020

Kabul Tarihi (Accepted): 31.03.2021

Online Yayın Tarihi (published): 30.06.2021

TENİS HAKEMLERİNİN EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİ VE KARAR VERME STİLLERİNİN İNCELENMESİ*

Esin KIRATLI^{1**} , H. Can İKİZLER²

¹Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, İSTANBUL

²Rumeli Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, İSTANBUL

Öz: Bu araştırmada tenis hakemlerinin empatik eğilimleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini Türkiye Tenis Federasyonuna bağlı, faal olarak tenis turnuvalarında görev alan 407 faal tenis hakemi; araştırmanın örneklemini ise araştırmanın evreni içerisinde araştırmaya gönüllü katılan 85 kadın, 220 erkek toplam 305 tenis hakemi oluşturmuştur. Çalışmada veri toplamak amacıyla "Kişisel Bilgi Formu", "Empatik Eğilim Ölçeği" ve "Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II" ölçekleri uygulanmıştır. Verilerin analizinde bağımsız gruplar t testi ile tek yönlü varyans analizi ANOVA tercih edilmiştir. Tenis hakemlerinin, dikkatli karar stilleri ve karar verme öz saygı düzeyleri; erteleyici, kaçınan ve panik karar stillerine göre daha yüksek bulunmuştur. Empatik eğilimleri ile dikkatli karar stilleri arasında pozitif yönlü yüksek bir ilişki var iken; empatik eğilimleri ile karar öz saygıları arasında pozitif yönlü çok yüksek seviyede ilişki vardır. Sonuç olarak, empatik eğilimleri yüksek olan tenis hakemlerinin; dikkatli karar verme ve öz saygı düzeylerinin arttığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Empatik eğilim, karar verme stilleri, hakem, tenis

EXAMINATION OF EMPHATIC TENDENCY LEVELS AND DECISION MAKING STYLES OF TENNIS UMPIRES

Abstract: The purpose of this research is to examine the relationship between the emphatic tendency levels of tennis umpires and their decision making styles. The population of the study was composed 407 active tennis umpires affiliated with the Turkish Tennis Federation; the sample of study was consisted of 305 tennis umpires who volunteered to join the study (85 female and 220 male tennis umpires). "Personal Information Form", "Emphatic Tendency Scale" and "Melbourne Decision Making Questionnaire I-II" have been used for data collection. Independent sample t test and one way ANOVA were used to analyze the data. It was found that the tennis umpires' hypervigilance decision style and levels of decision self-esteem were higher than procrastination, buck passing and panic decision styles. While there is a high positive correlation between empathic tendency and hypervigilance decision styles; there is a very high positive correlation between umpire' empathic tendencies and self-esteem levels. As a result, it can be said that hypervigilance decision levels and self-esteem increase in decision making on tennis umpires with high emphatic tendency levels.

Key Words: Emphatic tendency, decision making styles, umpire, tennis

*Bu çalışma 05-08 Mayıs 2016 tarihleri arasında Çanakkale'de düzenlenen 8. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresinde sözel sunum olarak sunulmuştur. (Doktora tezinden üretilmiştir).

GİRİŞ

Dünyada ve ülkemizde düzenlenen birçok organizasyonla tenis, içinde eğlence unsuru barındırmasının yanında, ciddi ticari getiriler sağlayan bir spor dalıdır. Tenisteki bu gelişmeler, tenis müsabakalarının en önemli unsurlarından olan hakemlerin ve hakemlik mesleğinin de önemini arttırmıştır. Hakemlik, maç yönetiminden ve kural bilgisinden çok daha fazlasıdır. Öyle ki, hakemler müsabaka sırasında iyi bir performans gösterebilmek için, doğru iletişim yetisine, stres yönetimine, liderlik becerilerine ve doğru karar verme yeteneğine sahip olmalıdır

(Ekmekçi, 2011; Julian ve ark., 2019). Hakemlerin verdiği doğru veya yanlış kararların, müsabakaların sonuçlarını direk etkileyeceği açıktır (Kırımoğlu ve ark., 2017).

Karar, olası eylemlerden en uygun görünenini, bir amaç doğrultusunda seçmeyi (Deniz, 2004); karar verme ise, bilişsel süreçlerin sonunda diğer alternatifler arasından bir seçeneği seçmeyi ifade eder (Deniz ve ark., 2015). Karar verme, insanın en önemli yaşam becerilerinden biri olup, zihinsel bir süreçtir. Karar verme stilleri insanlar arasındaki bireysel farklılıkların önemli nedenlerinden biridir (Atılğan ve Tükel, 2019; Tekkurşun Demir ve ark., 2018). Karar verme stili, bireyin karar verme sırasında, soruna genel yaklaşımında tercih ettiği kişisel tarzıdır. Bazı insanlar karar verme sürecinde dikkatli davranır, bazıları aceleci davranır, bazıları da panik karar verirler. Bazı insanlar ise karar vermekten kaçınır (Deniz ve ark., 2015). Dikkatli karar verme, kişinin karar vermeden önce, özenle gerekli bilgiyi araması ve alternatifleri dikkatli bir şekilde değerlendirdikten sonra seçim yapmasıdır. Kaçınan karar verme stili, kişinin karar vermekten kaçınarak, karar vermeyi başka birine bırakma eğiliminde olması, böylelikle sorumluluğu bir başka kişiye devrederek sorumluluktan kurtulmaya çalışması durumudur. Erteleyici karar verme stili, kişinin karar vermeyi sürekli ertelemesi ve geciktirmesi durumudur. Panik karar verme stili ise, kişinin karar verme sırasında kendisini zaman baskısı altında hissederek aceleci davranışlar sergilemesi ve çabuk çözüme ulaşma çabası durumudur (Dönmez ve Özgül, 2020).

Hakemler karar verme aşamasında birçok psikolojik değişkenden etkilenebilmektedirler. Başarılı bir hakem olabilmek için sadece kural bilgisi yeterli değildir. Hakemlik, maç öncesi psikolojik hazırlık ile başlayan süreç, maç esnasında doğru karar verme yetisinden, maçın paydaşları ile olan iletişime ve müsabaka sırasında güvenilen kişi olabilmeye kadar birçok faktörü içinde barındırmaktadır (Dönmez ve Özgül, 2020). Tecrübeli bir hakemin yaptığı gibi, spor karşılaşmalarında oyuncuyu empati ile dinlemek ve empati ile cevap vermek, hakemlerin işlerini kolaylaştırmaktadır (Almak ve Çebi, 2020; Roof-Stefen, 2011).

Empati psikolojide sıklıkla adından söz edilen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır ve bir kişinin kendisini bir başka kişinin yerine koyup onun duygularını ve düşüncelerini doğru anlaması olarak ifade edilmektedir (Dökmen, 1988; Ersoy ve Köşger, 2016). Empatik eğilim, bireyde doğuştan gelen bir özellik olup empatinin duygusal boyutunu oluşturur (Özcan, 2012). Empati etkili kurulan bir iletişimin en önemli parçalarından biri olup (Güngör ve Esentürk, 2020); spor müsabakalarının yönetiminde de hakemlerin oyuncularla kurduğu iletişimin önemli bir parçasıdır (Lussier ve Kimball, 2009).

Literatürde farklı spor branşlarındaki hakemlerin karar verme stilleri (Açııcı ve Çebi, 2020; Aksu ve Aslan, 2020; Atılğan ve Tükel, 2019; Dönmez ve Özgül, 2019; Kırımoğlu ve ark., 2017; Öztürk Çelik, 2020; Uzunoğlu ve ark., 2009) ve empatik eğilim düzeylerine (Almak ve Çebi, 2020; Esentaş ve ark., 2017; Öztürk ve ark., 2004) ilişkin çalışmalar yer almaktadır. Fakat hakemlerin karar verme stilleri ile empatik eğilim düzeylerini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Spor karşılaşmalarındaki eşsiz görevlerinden dolayı hakemlerin psiko-sosyal yapılarına ilişkin araştırmalar yapmak önemlidir. Günümüzde milyonlarca seyircisi olan tenis maçlarında hakemlerin oldukça zorlu görevleri vardır. Atılan servislerin hızı, uzun süren ralliler ve vuruş teknikleri çeşitliliği nedeniyle maç yönetiminin zorluğu, müsabaka sırasında oyuncuların itirazlarını ve taşkınlıklarını kontrol edebilme ve onların güvenini kazanma ve maç içerisindeki zor kararları alabilmelerinde empati yeteneklerinin önemli etkisi olduğu varsayılmaktadır. Bu bilgiler ışığında karar verme stilleri ile empati arasında nasıl bir ilişki olduğu merak uyandırmaktadır ve çalışmamızın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmamızın temel amacı, tenis hakemlerinin empatik eğilim düzeylerini ve karar verme stillerini belirlemek ve bazı değişkenlerle ilişkisini incelemektir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmanın modeli için nicel araştırma metotlarından biri olan tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, geçmişte veya şu anda olmuş bir durumu olmuş olduğu haliyle betimleyen bir yöntemdir. Araştırmaya konu, nesne veya kişi olduğu gibi ve kendi koşulları içerisinde tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2020).

Araştırma Grubu

Bu araştırmanın çalışma evreni Tenis Federasyonunun 2015 yılı faaliyet takviminde bulunan tenis turnuvalarında çalışmış olan 407 faal tenis hakemi oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise araştırmanın evreni içerisinde araştırmaya gönüllü katılan 85 kadın, 220 erkek toplam 305 tenis hakemi oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmamıza katılan tenis hakemlerinin bazı demografik özelliklerini belirlemek için Kişisel Bilgi Formu, empatik eğilimlerini ölçmek için Dökmen'in (1988) geliştirdiği Empatik Eğilim Ölçeği ve karar verme stillerini belirlemek için Mann, Harmoni ve Power (1998) tarafından geliştirilmiş ve Deniz (2004)'ün Türkçe 'ye uyarlamış olduğu Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Tenis hakemlerinin yaşları, cinsiyetleri ve medeni durumlarına ilişkin sorulardan oluşmuştur.

Empatik Eğilim Ölçeği: Ölçek Dökmen (1988) tarafından, kişilerin günlük yaşamındaki empati kurabilme düzeylerini ölçmek için geliştirilmiştir. 20 maddeden oluşan ve likert türünde olan ölçeğin maddelerinin 8'i bireylerin evet deme eğilimlerini önlemek için olumsuz cümlelerden oluşmaktadır.

Geçerlik: Dökmen (1988), 24 kişilik bir gruba Empatik Eğilim Ölçeği ve Edwards Kişisel Tercih Envanterinin "Duyguları Anlama" kısmını uygulamış; ölçeklerin puanları arasındaki ilişkinin geçerliği .68 bulunmuştur.

Güvenirlilik: Ölçek Dökmen (1988) tarafından, 70 üniversite öğrencisine tekrar yöntemi ile, üç hafta aralık verilerek iki defa uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda güvenirlilik katsayısı .82 bulunmuştur. Tekrarlanan ölçeğin güvenirlilik katsayısı .72 olarak bulunmuş ve kullanılabilir nitelikte olduğu kabul edilmiştir.

Puanlama: Katılımcılar her maddeye 1 ile 5 arasındaki puanlardan birini seçerek, o maddedeki duruma ne düzeyde katıldıklarını belirtirler. Puanlar (1) "Tamamen Aykırı", (2) "Oldukça Aykırı", (3) "Kararsızım", (4) "Oldukça Uygun", (5) "Tamamen Uygun" ifadelerine karşılık gelir. Olumsuz yazılmış maddeler tersten puanlanmaktadır. Katılımcının ölçekten alabileceği en düşük puan 20, en yüksek puan ise 100'dür. Toplam empatik eğilim puanları; 20-46 arası düşük; 47-73 arası orta ve 74-100 arası ise yüksek empatik eğilim olarak değerlendirilmektedir.

Melbourne Karar Verme Ölçeği: Ölçeği Mann, Harmoni ve Power (1998) geliştirmiş, Deniz (2004) Türkçeye uyarlamıştır ve iki kısımdan oluşmaktadır. 6 maddeden oluşan I. Kısım karar

vermede öz saygıyı belirlemektedir. 22 maddeden oluşan II. Kısım ise karar verme stillerini belirlemektedir. Dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stilleri olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır.

Geçerlik: Ölçeğin geçerlik çalışmaları için benzer ölçekler geçerliliği ve kapsam geçerliliği yöntemleri uygulanmıştır. Kapsam geçerliliği için alandaki uzman kişiler, ölçek maddelerinin niteliğinin ilgili alt ölçekleri belirleyecek nitelikte olduğuna karar vermişlerdir. Kuzgun (1992)'un geliştirdiği “Karar Stratejileri Ölçeği” ile de benzer ölçek geçerliliği yapılmıştır; ölçekler arasındaki katsayıların $r=.15$ ile $r=.71$ sonuçları arasında değiştiği ve iki ölçek arasındaki ilişkinin 0.01 ve 0.05 anlamlılık düzeylerinde olduğu belirlenmiştir.

Güvenirlilik: Ölçeğin güvenirliliği iç tutarlılık ve testin tekrarı yöntemleriyle hesaplanmıştır. 56 üniversite öğrencisine tekrar yöntemi ile üç hafta aralık verilerek iki defa uygulanmıştır. Tekrarlanan ölçeğin güvenirlilik katsayıları, karar verme özsaygı .85, dikkatli karar .83, kaçınan karar .87, erteleyici karar .68 ve panik karar .84 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığının hesaplanması amacıyla yapılan madde analizi sonucunda ölçeğin istatistiksel olarak yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. 154 kişiye uygulanmış olan ölçeğin iç tutarlılık katsayıları özsaygı .72, dikkatli karar .80, kaçınan karar .78, erteleyici karar .65, panik karar .71 şeklinde hesaplanmıştır.

Puanlama: Ölçeğin puanları “Doğru” 2, “Bazen Doğru” 1, “Doğru Değil” ise 0 puan şeklinde hesaplanır. Öz saygıyı belirleyen ve 6 maddeden oluşan I. Kısım dan alınabilecek en yüksek puan 12’dir. Bu kısmın üç maddesi (2, 4, 6) ters puanlanmaktadır. Ölçeğin II. Kısımının puanlaması yapılırken; dikkatli karar (0-12 puan), kaçınan karar (0-12 puan), erteleyici karar (0-10 puan), ve panik karar (0-10 puan) aralıklarında değerlendirilir.

Verilerin Analizi

Araştırmadan çıkan verilerin analizi SPSS programı ile yapılmıştır. Aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde ve dağılımlar belirlenmiş ve incelenmiştir. Katılımcıların empatik eğilimleriyle karar stilleri ikili gruplarının, bazı değişkenlere göre karşılaştırılmasında bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Gruplar arasındaki farklılıklar ve çoklu karşılaştırmalarda Anova testi kullanılmış; testin sonuçlarındaki anlamlı farklılığın hangi gruplarda var olduğunu bulmak için Tukey testi yapılmıştır. Araştırma değişkenlerinin birbirleriyle ilişkileri ise; korelasyon katsayısı analizi ile belirlenmiştir. Sonuçlar için anlamlılık düzeyi ,01 ve ,05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1: Hakemlerin demografik bilgilerine ilişkin dağılımlar

Kişisel Bilgiler	Alt Gruplar	N	%
Yaş	18-27 Yaş	60	19,7
	28-37 Yaş	87	28,5
	38-47 Yaş	91	29,8
	48 yaş ve üzeri	67	22,0
Cinsiyet	Kadın	85	27,9
	Erkek	220	72,1
Medeni Durum	Bekâr	129	42,3
	Evli	176	57,7

Tablo 1 incelendiğinde hakemlerin %19,7’si 18-27, %28,5’inin 28-37, %29,8’i 38-47 ve %22’sinin de 48 ve üzeri yaş aralığında oldukları görülmektedir. Tenis hakemlerinin %27,9’u kadın ve %72,1’i erkektir. Medeni durumlarına göre hakemlerin %42,3’ü bekâr ve %57,7’si evlidir.

Tablo 2: Hakemlerin empatik eğilim düzeyleri ve karar verme stillerine ilişkin puanlarının dağılımı

	n	X (Ort.)	S.
Empatik Eğilim	305	71,87	8,93
Karar Stilleri			
Öz Saygı	305	10,42	1,59
Dikkatli	305	9,98	2,17
Kaçıngan	305	3,02	2,15
Erteleyici	305	2,39	2,19
Panik	305	2,38	2,20

Tablo 2'ye bakıldığında tenis hakemlerinin empatik eğilim puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Karar verme öz saygı ortalamaları ile karar verme stili alt boyutlarından dikkatli karar düzeyleri yüksek olduğu, kaçıngan, erteleyici ve panik karar stilleri ortalamalarının da düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Hakemlerin yaş ortalamalarına göre empatik eğilim düzeyleri ve karar verme stilleri puanlarının dağılımı

	Yaş	n	X (Ort.)	S.	F	P
Empatik Eğilim	18-27 Yaş	60	70,50	9,18	1,905	,129
	28-37 Yaş	87	70,81	9,41		
	38-47 Yaş	91	73,46	8,23		
	48 yaş ve üzeri	67	72,28	8,74		
Karar Stilleri	Yaş	n	X (Ort.)	S.	F	P
Öz Saygı	18-27 Yaş	60	9,93	1,83	5,123	,002*
	28-37 Yaş	87	10,16	1,72		
	38-47 Yaş	91	10,81	1,24		
	48 yaş ve üzeri	67	10,64	1,44		
Dikkatli	18-27 Yaş	60	9,96	1,96	0,225	,879
	28-37 Yaş	87	10,03	2,13		
	38-47 Yaş	91	9,83	2,42		
	48 yaş ve üzeri	67	10,10	2,06		
Kaçıngan	18-27 Yaş	60	3,58	2,22	2,715	,045*
	28-37 Yaş	87	3,19	2,10		
	38-47 Yaş	91	2,65	2,16		
	48 yaş ve üzeri	67	2,79	2,03		
Erteleyici	18-27 Yaş	60	2,45	2,18	2,471	,062
	28-37 Yaş	87	2,82	2,67		
	38-47 Yaş	91	1,94	1,75		
	48 yaş ve üzeri	67	2,35	1,91		
Panik	18-27 Yaş	60	2,86	2,41	4,209	,006*
	28-37 Yaş	87	2,78	2,47		
	38-47 Yaş	91	2,13	1,88		
	48 yaş ve üzeri	67	1,76	1,86		

p>,05

Tablo 3 incelendiğinde hakemlerin yaş aralıkları yükseldikçe empatik eğilim düzeyleri ortalamalarında artış olduğu tespit edilmiştir. Yaş ortalamaları ile empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir (p=,129; p>,05). Yaş değişkenine göre hakemlerin karar verme öz saygı puanları (p=,002; p<,05) ve karar verme stilleri alt boyutlarında; kaçıngan karar (p=,045; p<,05) ile panik karar (p=,006; p<,05) puanlarında anlamlı farklılaşma var iken; dikkatli (p=,879; p>,05) ve erteleyici (p=,062; p>,05) karar stillerine ait puanlarda ise farklılaşmanın anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Tablo 4: Hakemlerin cinsiyet değişkenine göre empatik eğilim düzeyleri ve karar verme stilleri puanlarının dağılımı

	Cinsiyet	n	X (Ort.)	S.	t	P
--	----------	---	----------	----	---	---

	Cinsiyet	n	X (Ort.)	S.	t	P
Empatik Eğilim	Kadın	85	73,32	9,35		
	Erkek	220	71,30	8,71	1,772	,77
Karar Stilleri	Cinsiyet	n	X (Ort.)	S.	t	P
Öz Saygı	Kadın	85	9,92	1,92		
	Erkek	220	10,61	1,40	-3,463	,01*
Dikkatli	Kadın	85	9,73	2,08		
	Erkek	220	10,07	2,20	-1,238	,217
Kaçıngan	Kadın	85	3,28	2,23		
	Erkek	220	2,92	2,12	1,311	,191
Erteleyici	Kadın	85	2,51	2,16		
	Erkek	220	2,34	2,20	0,590	,556
Panik	Kadın	85	2,51	2,16		
	Erkek	220	2,23	2,17	1,901	,058

p>,05

Tablo 4 incelendiğinde hakemlerin empatik eğilim düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmektedir (p=,77; p>,05). Erkek hakemlerinin karar verme öz saygıları kadın hakemlerin öz saygılarından anlamlı düzeyde (p= ,01; p<,05) yüksek bulunmuştur. Karar stilleri ortalamalarının ise cinsiyetlerine göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Tablo 5: Hakemlerin medeni durum değişkenine göre empatik eğilim düzeyleri ve karar stilleri puanlarının dağılımı

	Medeni Durum	n	X (Ort.)	S.	t	P
Empatik Eğilim	Bekâr	129	70,29	9,55		
	Evli	176	72,95	8,34	-2,567	,011*
Karar Stilleri	Medeni Durum	n	X (Ort.)	S.	t	P
Öz Saygı	Bekâr	129	10,17	1,77		
	Evli	176	10,58	1,44	-2,231	,026*
Dikkatli	Bekâr	129	9,87	2,25		
	Evli	176	10,06	2,13	-0,775	,439
Kaçıngan	Bekâr	129	3,42	2,32		
	Evli	176	2,74	1,99	2,740	,007*
Erteleyici	Bekâr	129	2,67	2,31		
	Evli	176	2,22	2,08	1,749	,081
Panik	Bekâr	129	2,80	2,49		
	Evli	176	2,10	1,94	2,762	,006*

p>,05

Tablo 5’te medeni durum değişkenine göre; evli hakemlerin empatik eğilim puanları ile bekâr hakemlerin puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (p=,011 p<,05). Evli hakemlerin öz saygı puanları ile bekâr hakemlerinin öz saygı puanları (p= ,026; p<,05) arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu tespit edilmiştir. Karar verme stillerinde, kaçıngan karar (p= ,007; p<,05) ve panik karar (p=,006; p<,05) stillerinde anlamlı farklılık bulunmuş; dikkatli ve erteleyici karar stillerinde ise anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 6: Hakemlerin empatik eğilimleri ile karar stilleri arasındaki korelasyon

	Öz Saygı	Dikkatli Karar Verme	Kaçıngan Karar Verme	Erteleyici Karar Verme	Panik Karar Verme
Empatik Eğilim	r	,217(**)	,129(*)	-,175(**)	-,297(**)
	p	,000	,024	,002	,000
	n	305	305	305	305

**p<,01 *p<,05

Tablo 6’de hakemlerin empatik eğilim puanları ile karar verme öz saygı puanları arasındaki istatistiksel ilişkinin anlamlı, pozitif yönlü ve çok yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. (p=,000; p<,01). Hakemlerin empatik eğilimleri ile dikkatli karar stili arasındaki istatistiksel

ilişki pozitif yönlü ve yüksek düzeyde bulunmuştur ($p=,024$; $p<,05$). Hakemlerin empatik eğilim puanları ile kaçınan karar ($p=,002$; $p<,01$), erteleyici ($p=,000$; $p<,01$) ve panik karar ($p=,000$; $p<,01$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönlü ve çok yüksek düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmamızda tenis turnuvalarında aktif olarak görev yapan hakemlerin empatik eğilim puan ortalamalarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Araştırmamızın bu sonucu bazı araştırmalarla benzerlik göstermektedir (Beyaz ve ark., 2020 ve Güngör ve Esentürk., 2020). Araştırmamızın bulgularında hakemlerin karar verme öz saygı ve dikkatli karar stillerinin yüksek olduğu; diğer karar stilleri olan kaçınan, erteleyici ve panik stillerini ise daha az kullandıkları görülmektedir. Literatürde çalışmamızın sonucunu destekleyen araştırmalar vardır (Atılğan ve Tükel, 2019; Certel ve ark., 2013; Şenol ve ark., 2012; Uzunoğlu ve ark., 2009). Çalışmamızın bulgularına göre hakemlerin empatik eğilim düzeylerinin yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir. Hakemler müsabakaları yönetirken sporcularla etkili bir iletişim kurmalıdır. Bu iletişimin en önemli anahtarlarından birinin de empati olduğu düşünülmektedir. Bunların ışığında iyi bir hakemin empatik eğilim düzeyinin yüksek olması beklenmektedir. Araştırmamızın bir diğer bulgusunda hakemlerin karar verirken kendine güvenlerinin ve dikkatli karar verme stillerinin yüksek olması beklenen bir sonuçtur.

Hakemlerin yaş ortalamaları ve empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Literatürde araştırmamızı destekler nitelikte olan çalışmalar mevcuttur (Almak ve Çebi, 2020; Esentaş ve ark., 2017; Karademir ve Türkçapar, 2017; Mutlu ve ark., 2014; Özcan, 2012; Serter ve ark., 2020). Çalışmamızın bu sonucuna göre yaşın empatik eğilim üzerinde önemli bir etken olmadığı söylenebilir. Çalışmamızda hakemlerin öz saygılarının yaş değişkenine göre farklılaştığı bulunmuştur. Bu sonucun aksi bulgularla yaş, karar vermede öz saygıyı etkilememektedir sonucuna ulaşan çalışmalar vardır (Şenol ve ark., 2012). Araştırmamızın bulguları hakemlerinin yaşları yükseldikçe karar verme öz saygı düzeylerinin de yükseldiğini göstermektedir. Yaş değişkeni açısından hakemlerin kaçınan ve panik karar verme stillerinin farklılaştığı tespit edilmiştir. Futbol, voleybol ve hentbol hakemleri ile yapılan bazı araştırmalar genç yaş aralığında olan hakemlerin yaş aralığı yüksek hakemlere göre daha fazla kaçınan ve panik karar aldıkları sonucuna ulaşmışlardır (Aksu ve Arslan, 2020; Dönmez ve Özgül, 2020; Uzunoğlu ve ark., 2009). Bu bulguların aksine yaş aralığı yüksek basketbol hakemlerinin, genç hakemlere göre daha fazla kaçınan, erteleyici ve panik karar verdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Kırımoğlu ve ark., 2018). Bu sonuca göre yaş aralığı düşük olan tenis hakemleri, yaş aralığı büyük hakemlere göre daha fazla kaçınan ve panik karar vermektedirler. Yaş ile kazanılan tecrübenin bu sonuç üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızın diğer bulgusu, hakemlerinin empatik eğilim düzeylerinin ve karar verme stillerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığıdır. Hakemlerin empatik eğilim düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermemektedir. Literatürde araştırmamızın bu sonucu ile benzer sonuçlar ortaya koyan çalışmalar vardır (Almak ve Çebi, 2020; Beyaz ve ark., 2020; Mutlu ve ark., 2014). Bu sonuçlardan farklı olarak kadınların empatik eğilim düzeylerinin erkeklerden yüksek olduğunu sonucuna ulaşan araştırmalar da vardır (Eisenberg 2000; Güngör ve Esentürk, 2020; Karademir ve Türkçapar, 2017; Klein ve Hodges 2001; Lawrence ve ark. 2004). Çalışmamızda erkek hakemlerin karar vermede öz saygılarının kadın hakemlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatür incelendiğinde araştırmamızın bu bulgusunu destekler çalışmalar mevcuttur (Ramanigopal, 2008; Taşgit, 2012). Çalışmamız bulgularının aksine kadın hentbol hakemlerinin, erkek hakemlere göre daha yüksek öz saygıya sahip

olduklarını bulgulayan çalışmalar (Dönmez ve Özgül, 2020) ve karar verme öz saygının cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşan çalışmalar da vardır (Certel ve ark., 2013; Tatlıoğlu, 2014; Tekkurşun Demir ve ark., 2018). Çalışmamıza katılan hakemlerin cinsiyetleri ile karar stilleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Literatürde çalışmamızın sonucunu destekleyen araştırma bulguları vardır (Dönmez ve Özgül, 2020; Nas ve Temel, 2019; Tekkurşun Demir ve ark., 2018). Araştırmamızın aksine; kız öğrencilerin kaçınan ve panik karar stillerinin, erkeklerden yüksek olduğu (Tatlıoğlu, 2014); erkek hakemlerin kadın hakemlerden daha çok kaçınan karar verdiklerini (Atılgan ve Tükel, 2019); erkeklerin kızlara göre daha çok erteleyici karar verdikleri (Taşgıt, 2012) sonuçlarına ulaşan çalışmalar da bulunmaktadır. Araştırmamızın bulgularına göre cinsiyetin karar vermede öz saygı üzerinde bir etkisi var iken; empatik eğilim ve karar verme stilleri üzerinde bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

Hakemlerin medeni durumları ile empatik eğilim düzeyleri arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki görülmektedir. Evli hakemlerin empatik eğilimleri bekâr hakemlerden daha yüksektir. Literatürde araştırmamızı destekler sonuçlar var iken (Özcan, 2012); bu sonuçların aksine medeni durumun empatik eğilimi etkilemediği sonucuna varan çalışmalar da mevcuttur (Almak ve Çebi, 2020; Esentaş ve ark., 2017; Serter ve ark., 2020). Tenis hakemlerinin medeni durumları ile öz saygı puanları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Evli hakemlerin öz saygıları bekâr hakemlere göre daha yüksek bulunmuştur. Literatür incelendiğinde, araştırmamızdan farklı olarak medeni durumun öz saygıyı etkilemediğini ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Aksu ve Arslan, 2020; Uzunoğlu ve ark., 2009). Araştırmamızın bulgularına göre medeni durum değişkenine kaçınan ve panik karar stillerinin farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre bekâr hakemlerin, evli hakemlere göre daha fazla kaçınan ve panik karar aldıkları söylenebilir. Futbol hakemleri üzerinde yapılan bir araştırma, çalışmamızın bulguları ile aynı sonuca ulaşmıştır (Aksu ve Arslan, 2020; Uzunoğlu ve ark., 2009). Dikkatli ve erteleyici karar stilleri ise hakemlerin medeni durumlarına göre farklılaşmamaktadır. Araştırmamızdan farklı olarak basketbol hakemleri ile yapılan çalışmada; bekâr hakemlerin, evli hakemlere göre daha fazla kaçınan, erteleyici ve panik karar aldıkları bulunmuştur (Kırımoğlu ve ark., 2017). Araştırmamızın bu bulgularının evli hakemlerin, bekâr hakemlere göre daha fazla sosyal rol ve sorumluluk almalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda, tenis hakemlerinin empatik eğilimleri ile karar verme öz saygı ve karar verme stilleri alt boyutlarından, dikkatli karar verme arasında pozitif; kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stilleri arasında ise negatif bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Hakemlerin empatik eğilimleri arttıkça, karar verirken dikkatli davrandıkları ve kendilerine güven duyarak karar verdikleri düşünülmektedir. Bunun yanı sıra hakemlerin empatik eğilimleri azaldıkça, karar verirken kendilerine güven duymadıkları, karar vermekten kaçındıkları ve panik karar verdikleri veya karar vermeyi erteledikleri söylenebilir.

Hakemlik mesleği zor bir alandır ve hakemlik üzerine yapılacak çalışmaların artmasının sağlanması önemli görülmektedir. Çalışmamız, araştırma evreni genişletilerek ya da farklı spor branşlarındaki hakemler üzerinde uygulanarak tekrarlanması önerilebilir. Çalışmamızın bulgularının, tenis hakemlerinin karar verme stillerinin analizi, empati becerilerinin geliştirilebilmesine yönelik çalışmaların yapılması ve hizmet içi eğitimlerin ve seminerlerin verilmesi adına federasyon ve hakem kurulu yöneticilerine önemli bilgiler sağlayacağı ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Açııcı, S., Çebi, M. (2020). Ulusal ve Uluslararası voleybol hakemlerinin karar verme stillerinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(70), 1212-1222. DOI:http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.4169.
- Aksu, A., Arslan, C. (2020). Farklı klasmandaki futbol hakemlerinin karar verme stillerinin incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(1), 56-70.
- Almak, M.N., Çebi, M. (2020). Ulusal voleybol hakemlerinin empatik eğilimlerinin belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(69), 1445-1452. DOI:http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.4055.
- Atılğan, D., Tükel, Y. (2019). Hakemlerin karar verme stillerinin incelenmesi. *Sport Sciences*, 14(2), 22-32. DOI: 10.12739/NWSA.2019.14.2.2B0119.
- Beyaz, Ö., Yalız Solmaz, D., Miçooğulları, B.O. (2020). Öğretmen adaylarının empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerinin incelenmesi:Anadolu üniversitesi örneği. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(2), 178-190. DOI:10.33689/spormetre.621508.
- Certel, Z., Bahadır, Z., Tiryaki Sönmez, G. (2013). Investigation of empathy and self-esteem in decision making and decision making styles among those who played team sports. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1), 16-27.
- Deniz, M.E. (2004). Investigation of the relation between decision making self-esteem, decision making style and problem solving skills of university students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 15, 23-25.
- Deniz, M.E., Arı, A., Akdeniz, S., Özteke, H.İ. (2015). The Prediction of Decision Self Esteem and Decision Making Styles by Mindfulness. *International Online Journal of Educational Sciences*, 7(1), 45-50. DOI:http://dx.doi.org/10.15345/iojes.2015.01.004.
- Dökmen, Ü. (1988). Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21(1), 155-190.
- Dönmez, K.H., Özgül, F. (2020). Hentbol hakemlerinin bazı değişkenlere göre karar verme stillerinin incelenmesi. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 6(1), 30-47.
- Eisenberg, N. (2000). Empathy and sympathy. In Lewis M, Haviland-Jones JM. (Eds), *Handbook of Emotions*, Second Edition, The Guilford Press, New York.
- Ekmekçi, R. (2011). İyi bir hakemin özellikleri. *Pamukkale Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 1-5.
- Ersoy, E.G., Köşger F. (2016). Empati: tanımı ve önemi. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 38(2), 9-17. DOI:http://dx.doi.org/10.20515/otd.33993.
- Esentaş, M., Dinçer, N., Işıkgöz, E., Çelik, E. (2017). Erkek güreş hakemlerinin öfke ve kızgınlık düzeyleri ile empatik eğilim gösterme düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 20-28.
- Güngör, N.B., Esentürk, O.K. (2020). The effect of sports high school students' emphatic tendency level on cognitive flexibility: a structuralequality model. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*. 5(11), 131-159.
- Julian, R., Kristiyanto, A., Purnama, S. K. (2019). Mental skill tennis referee: study on tennis referee asian games and asian para games Indonesia 2018. *Journal of Education, Health and Sport*, 9(4), 210-219. DOI:http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.2631063.
- Karademir, T., Türkçapar, Ü. (2017). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 233-245.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık 36. Basım.

Klein, K.J.K., Hodges, S.D. (2001). Gender differences, motivation and empathic accuracy: when it pays to understand. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(6), 720-730.

Kırımoglu, H., Zorba, E., Zorba, H.N., Dikkaya, S. (2017). Türkiye Basketbol Federasyonu klasman hakemlerinin karar verme stillerinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 14(3), 2788-2796. DOI:10.14687/jhs.v14i3.4627.

Lawrence, E. J., Shaw, P., Baker, D., Baron-Cohen, S., David, A.S. (2004). Measuring empathy: reliability and validity of the empathy quotient. *Psychological Medicine*, 34, 911-924.

Lussier, R. N., Kimball, D. C. (2009). *Applied Sport Management Skills*. Second Edition, Human Kinetics, USA.

Mutlu, T.O., Şentürk, E., Zorba, E. (2014). Empathic tendency of university students in tennis and communication skills. *International Journal of Science Culture and Sport*, 2(5), 129-137.

Nas, K., Temel, V. (2019). Antrenörlerin karar vermede öz saygı ve karar verme düzeylerinin belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 21(4), 75-85.

Özcan, H. (2012). Hemşirelerin empatik eğilim ve empatik becerileri: Gümüşhane örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 60-68. DOI:10.31680/gaunjss.776473.

Öztürk Çelik, D. (2020). Farklı spor dallarında görev yapan hakemlerin karar verme stillerinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 5(4), 385-398.

Öztürk, F., Koparan, Ş., Haşıl, N., Efe, M., Özkaya, G. (2004). Antrenör ve hakemlerin empati durumlarının araştırılması. *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 19-25.

Ramanigopal, C.S. (2008). Self esteem and decision making styles of school teachers. *Journal of Indian Academy of Applied Psychology*, 34(Spec Issue), 145-150.

Rooff-Stefen, K. (2011). *Communication Skills. Successful Sports Officiating*. Human Kinetics, USA, Second Edition.

Serter, K., Biçer, T., Kara, K.E., Şentuna, M. (2019). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin belirlenmesi. *Herkes İçin Spor ve Rekreasyon Dergisi*, 2(1), 1-9.

Şenol, S., Öztürk Can, H., Pektaş, İ. (2012). Decision making and problem solving skills of midwifery students in Turkey. *HealthMed*, 6(2), 560-567.

Taşgit, M. S. (2012). *Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve karar verme düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

Tatlıoğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 150-170.

Tekkurşun Demir, G., Namli, S., Hazar, Z., Türkeli, A., Cicioğlu, H. İ. (2018). Bireysel ve takım sporcularının karar verme stilleri ve mental iyi oluş düzeyleri. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(1), 176-191.

Uzunoğlu, Ö.U., Şahin, M., Fişekçioğlu, İ.B. (2009). Türk futbol hakemlerinin karar verme stillerinin klasmanlarına ve bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 11(1), 32-36.